

**GARIS PANDUAN PENGANJURAN PERAYAAN DAN ACARA DALAM
MASYARAKAT MALAYSIA: TINJAUAN DARI BAB AHKAM AL-HISBAH KITAB
AL-AHKAM AL-SULTANIYYAH OLEH IMAM AL-MAWARDI**

Syed Salim bin Syed Shamsuddin ¹, Muhammad Asyraf bin Razak ²

*¹Fakulti Syariah dan Undang-undang,
Universiti Sains Islam Malaysia, 71800,
Nilai, Negeri Sembilan, Malaysia
syedsalim@usim.edu.my*

*²Fakulti Syariah dan Undang-undang,
Universiti Sains Islam Malaysia, 71800,
Nilai, Negeri Sembilan, Malaysia
asyrafrazak2001@gmail.com*

ABSTRAK

Malaysia sebagai negara yang mempunyai masyarakat majmuk dan mempunyai pelbagai adat resam dan tradisi. Setiap kaum dan agama di negara ini mempunyai sambutan perayaan dan acara yang tersendiri. Hal ini mengundang polemik dan perdebatan apabila ia diadakan dalam kalangan masyarakat yang beragama Islam apatah lagi apabila terdapat umat Islam yang turut menyertai sambutan perayaan dan acara yang berunsurkan keagamaan dan kebudayaan yang bercanggah dengan Islam. Penulisan ini bertujuan untuk menjelaskan konsep perayaan dan acara di Malaysia dan mencadangkan garis panduan penganjuran perayaan dan acara yang sesuai berdasarkan bab Ahkam al-Hisbah di dalam kitab al-Ahkam al-Sultaniyyah karya Imam al-Mawardi. Penulisan ini bersifat kualitatif deskriptif melibatkan kajian kepustakaan melalui analisis dokumen terhadap teks turath kitab al-Ahkam al-Sultaniyyah serta penulisan kontemporari yang berkaitan. Metodologi analisis tekstual diaplikasikan pada bab Ahkam al-Hisbah untuk menyusun tema dan idea utamanya dalam merungkai tujuan hisbah dan kaedah untuk menegakkan akhlak awam dalam masyarakat majmuk sesuai dengan nilai-nilai Islam. Penulisan ini mendapati bahawa mengadakan dan menyambut pelbagai bentuk perayaan dan acara keramaian sama ada berbentuk keagamaan atau kebudayaan telah menjadi adat kebiasaan bagi masyarakat Malaysia. Imam al-Mawardi telah mendatangkan beberapa langkah untuk pemantauan dan perlaksanaan sambutan perayaan dan penganjuran acara berdasarkan perbincangan mengenai hisbah di dalam karya beliau al-Ahkam al-Sultaniyyah. Oleh itu, pihak berkuasa bahagian hal ehwal agama Islam perlulah lebih cakna dan mengikuti trend dan perkembangan semasa agar masyarakat tidak leka dan tenggelam dalam gaya hidup hedonisme. Penganjuran perayaan dan acara perlu dilakukan dengan cara yang sesuai dengan kedudukan Islam sebagai agama rasmi di negara ini dan adab serta tatasusila masyarakat di rantau ini.

Kata Kunci: Perayaan; acara; hisbah; Imam al-Mawardi.

PENDAHULUAN

Sambutan perayaan dan acara telah wujud di dalam sejarah peradaban manusia sejak sekian lama. Setiap tamadun dan masyarakat di dalam sesebuah peradaban mempunyai perayaan dan acara keramaian mereka yang tersendiri, sama ada berbentuk keagamaan, kebudayaan atau tradisi. Seiring dengan perubahan zaman, nilai dan tujuan perayaan yang dahulunya disambut oleh kelompok masyarakat tertentu untuk tujuan atau sebab yang tertentu kini turut disambut oleh kelompok masyarakat lain, tidak mengira bangsa dan agama. Hal ini telah berlaku di Malaysia memandangkan negara ini merupakan negara yang bermasyarakat majmuk. Namun, perkara terpenting ialah memastikan segala bentuk perayaan dan acara tersebut tidak bertentangan dengan nilai-nilai adab ketimuran dan agama Islam. Seperti yang termaktub di dalam Perkara 3(1) Perlembagaan Malaysia, Islam adalah agama rasmi bagi Persekutuan tetapi agama-agama lain boleh diamalkan dengan aman dan damai di mana-mana bahagian Persekutuan. Hal ini bertujuan bagi menjamin perpaduan rakyat berbilang kaum dan agama di Malaysia.

Telah menjadi trend masa kini, antara pengisian utama mana-mana sambutan perayaan dan acara di negara ini ialah acara nyanyian, tarian dan permainan alat muzik. Pelbagai acara hiburan seperti konsert telah diadakan untuk menarik masyarakat Malaysia dari pelbagai latar belakang termasuk masyarakat Islam khususnya para remaja. Hal ini menjadi kebimbangan apabila hiburan menjadi fokus utama masyarakat Islam selain menampakkan proses normalisasi hiburan dalam kehidupan seharian.

Oleh kerana itu, pemantauan dan pengawasan pelaksanaan syariat dan akhlak Islam perlu dilakukan apabila masyarakat Islam menganjurkan atau menghadiri apa-apa bentuk perayaan dan acara di negara ini. Hal ini penting agar jati diri dan syakhsiah umat Islam terjaga seiring dengan usaha-usaha meraikan kepelbagaian kepercayaan, adat dan tradisi masyarakat Malaysia. Penulisan ini melihat bagaimana satu bentuk panduan penganjuran perayaan dan acara di negara ini dapat dikeluarkan daripada apa yang telah dinyatakan dan dibincangkan oleh Imam al-Mawardi di dalam bab Ahkam al-Hisbah melalui salah satu karya beliau yang terkenal al-Ahkam al-Sultaniyyah.

METODOLOGI

Penulisan ini bersifat kualitatif deskriptif melibatkan kajian kepustakaan melalui analisis dokumen terhadap salah satu teks turath Islam yang terkenal iaitu kitab al-Ahkam al-Sultaniyyah wa al-Wilayat al-Diniyyah karya Imam al-Mawardi serta penulisan kontemporari yang berkaitan. Metodologi analisis tekstual diaplikasikan pada bab Ahkam al-Hisbah untuk menyusun tema dan menyusun idea-idea utamanya dalam merungkai tujuan hisbah dan kaedah untuk menegakkan akhlak awam dalam masyarakat majmuk sesuai dengan nilai-nilai Islam. Dari sini, satu panduan penganjuran perayaan dan acara dapat dikeluarkan bagi membentuk masyarakat Malaysia yang berakhlak mulia yang menjunjung tinggi dan mempertahankan prinsip, nilai dan adab Islam.

DAPATAN DAN PERBINCANGAN

Konsep Perayaan dan Acara di Malaysia

Malaysia sebagai salah satu daripada negara yang mempunyai rakyat yang berbilang kaum dan etnik kerana sejarahnya, sememangnya kaya dengan perayaan dan sambutan kebudayaan atau keagamaan. Membenarkan sambutan perayaan berbilang kaum dan agama merupakan salah satu daripada langkah yang diambil oleh kerajaan Malaysia ke arah kewujudan bersama antara komuniti dengan latar belakang yang berbeza. Kerajaan Malaysia mengisytiharkan hari perayaan keagamaan etnik utama sebagai cuti umum kebangsaan, sebagai cara untuk meraikan semua kelompok dan budaya serta agama di Malaysia di samping mencipta suasana masyarakat yang harmoni.

Jenis Perayaan dan Acara yang Diraikan di Malaysia

Perayaan dan acara yang di sambut di Malaysia boleh dikategorikan kepada dua jenis; iaitu perayaan keagamaan dan perayaan bukan keagamaan. Perayaan keagamaan ialah perayaan yang saling berkait dengan perbuatan menyembah Tuhan atau dewa yang melibatkan upacara, amalan adat dan tradisi yang dituntut oleh agama, dilakukan sebagai tanda ketaatan kepada Tuhan dan agama. Sebagai contoh, Hari Raya Aidilfitri, Hari Raya Aidiladha, Hari Wesak, Krismas dan Thaipusam.

Manakala perayaan bukan berbentuk keagamaan ialah sambutan perayaan yang tidak melibatkan sebarang bentuk ibadat atau persembahan kepada Tuhan, yang selalunya dirujuk sebagai perayaan kebudayaan dan etnik. Dapat diperhatikan bahawa perayaan kebudayaan amalan turun temurun dan adat tradisi lebih menonjol dan diraikan berbanding daripada upacara keagamaan. Pada hakikatnya, perayaan kebudayaan bukanlah seratus peratus tidak dipengaruhi oleh agama. Budaya dan agama sejak sekian lama berkait rapat, kerana agama bersama-sama estetika dan etika membentuk budaya. Contohnya, perayaan Tahun Baru Cina dan Hari Gawai.

Selain itu, terdapat perayaan yang tidak ada kaitan langsung dengan agama (sekular). Perayaan kebudayaan juga boleh bertukar status menjadi kategori perayaan sekular kerana hilangnya nilai dan tradisinya, yang tidak melibatkan sebarang unsur pemujaan Tuhan atau dewa seperti dalam perayaan keagamaan, juga tidak mempunyai nilai tradisi turun-temurun seperti dalam perayaan kebudayaan. Perayaan ini mempunyai tujuan yang pelbagai daripada pengumpulan dana, berkongsi hobi atau untuk keseronokan semata-mata, dan ianya boleh dianjurkan pada bila-bila masa sahaja, bergantung kepada penganjur. Di Malaysia, perayaan dan acara seperti ini bukan lagi perkara asing kerana terlalu banyak acara seperti ini telah dianjurkan dan disertai oleh rakyat Malaysia sama ada secara sedar atau tidak, lalu mencetuskan pelbagai polemik dan permasalahan. Sebagai contoh, Good Vibes Festival, World Tour Coldplay dan Kepci Music Fest pada tahun 2023, acara “I Want to Touch A Dog” pada tahun 2014, acara WhiskeyPlus dan Festival Koktel Tatler yang dianjurkan pada tahun 2023 dan BoozeFest KL pada tahun 2022.

Sambutan Perayaan dan Acara di Malaysia Menurut Perspektif Syariah

Realiti kepelbagaian etnik, budaya dan agama menjadikan konsep keharmonian amat penting dan mustahak untuk dikecapi berbanding negara-negara mono-etnik yang lain. Oleh yang demikian, keharmonian dan kedamaian antara kaum dan agama merupakan kunci yang amat penting dalam menjamin masa depan negara Malaysia. Antara kaedah yang paling berkesan dalam mencapai tujuan ini ialah membenarkan sambutan perayaan semua budaya dan agama kerana kepentingannya yang berperanan sebagai asas penghormatan dan persefahaman di kalangan semua rakyat Malaysia. Persoalan mula timbul apabila beberapa perayaan dilarang ke atas orang-orang Islam untuk menghadirinya atas dasar mematuhi hukum-hakam syariah. Hal ini membawa kepada persoalan sejauh manakah Islam boleh bertoleransi terhadap agama dan budaya lain.

Islam merupakan agama yang mementingkan toleransi melainkan pada perkara yang bertentangan dengan akidah, prinsip dan nilai agama. Segala amalan dalam hal berkaitan dengan perayaan orang bukan Islam yang mana melibatkan kepercayaan atau akidah adalah dilarang bagi umat Islam untuk menyertainya. Malaysia lebih cenderung kepada membenarkan umat Islam untuk bersama-sama meraikan perayaan bukan Islam selagi mana mereka tidak mengambil bahagian dalam aktiviti yang berbentuk amalan penyembahan atau perlakuan yang bercanggah dengan prinsip-prinsip serta akhlak Islam.

Imam al-Mawardi dan kitab al-Ahkam al-Sultaniyyah

Nama beliau ialah Ali bin Muhammad bin Habib al-Mawardi al-Basri al-Syafie, dilahirkan di Basrah pada tahun 364H/972M dan wafat pada tahun 450H/1058M. Beliau merupakan seorang faqih mazhab Syafie serta berpengetahuan dan arif dalam disiplin ilmu fiqah semua mazhab besar yang lain. Di dalam dunia politik dan perundangan, nama al-Mawardi bukanlah nama yang asing dalam kalangan para pengkaji dan ilmuwan, bahkan karyanya yang dikaji oleh mereka telah menunjukkan nilai isi kandungan yang sangat berharga di dalam bidang ini. Kepakaran beliau dalam urusan pentadbiran tidak dapat dinafikan kerana beliau adalah seorang ahli falsafah, ahli teori politik, penganalisis sosial, pengantara dan seorang diplomat. Peranan beliau yang paling menonjol ialah sebagai penasihat politik kepada dua khalifah Abbasiyah.

Penulisan Imam al-Mawardi dalam bidang politik yang menyentuh hal ehwal urusan pentadbiran dan etika pemerintah boleh dibahagikan kepada dua gaya. Gaya pertama tertumpu kepada raja atau pemerintah sebagai tokoh sosial, tingkah laku yang ideal dan pengajaran yang mungkin dipelajari daripada nenek moyang mereka seperti kitab *Nasihat al-Muluk*, *Tashil al-Nazar* dan *Kitab al-Wizara'*. Gaya kedua ialah di mana idea al-Imamah (Khalifah) dicadangkan, yang mana lebih tertumpu kepada kerajaan, seperti kitab *Adab al-Dunya wa al-Din* dan *al-Ahkam al-Sultaniyyah*.

Al-Ahkam al-Sultaniyyah merupakan sebuah kitab yang membincangkan isu-isu etika dalam konteks politik dan kepimpinan menurut pandangan Islam. Kitab ini mengandungi 20 bab yang menjelaskan seni pemerintahan dalam pelbagai bidang, daripada kontrak pemerintah sehinggalah keselamatan dan ketenteraman awam. Karya ini telah menyediakan kerangka metodologi yang penting yang perlu ada dalam amalan politik, kepimpinan dan pentadbiran

sesebuah organisasi. Kehebatan serta kepentingan karya ini terhadap dunia dapat dilihat melalui usaha dalam mentafsirkan serta menterjemahkannya dan bagaimana pengkaji dan ahli ilmuwan dalam bidang politik menggunakan kitab ini sebagai rujukan utama mereka dalam memahami politik Islam.

Bab Hisbah dan Panduan Penganjuran Perayaan dan Acara di Malaysia

Bab Ahkam al-Hisbah daripada kitab al-Ahkam al-Sultaniyyah boleh dibahagikan kepada tiga bahagian utama yang membincangkan tiga perkara yang berbeza berkaitan dengan para penguatkuasa hisbah (muhtasib). Dalam bahagian pertama, Imam al-Mawardi menjelaskan konsep hisbah termasuk perbezaan antara muhtasib dan sukarelawan dalam melaksanakan hisbah, syarat untuk menjadi muhtasib dan ijihad-ijihad mereka. Pada bahagian kedua dijelaskan perbandingan antara hisbah dan kehakiman. Pengarang turut menjelaskan perbezaan antara hisbah dan penyiasatan aduan. Bahagian ketiga dan yang terakhir merupakan bahagian yang paling panjang di dalam bab ini berbanding dua sebelumnya, di mana al-Mawardi menjelaskan skop tanggungjawab muhtasib dalam menyuruh kepada kebaikan dan mencegah kemungkaran. Beliau memisahkan amar makruf nahi mungkar kepada tiga hak, iaitu hak kepada Tuhan, hak individu dan hak Tuhan serta individu.

Satu analisis telah dijalankan pada bab ini untuk mendapatkan idea-idea utama, seterusnya diteliti dan dihuraikan untuk menjadikannya sebagai garis panduan yang sesuai untuk dilaksanakan di Malaysia. Kajian ini telah memperoleh beberapa perkara yang dijelaskan oleh penulis tentang tanggungjawab muhtasib yang boleh dijadikan garis panduan yang sesuai untuk tajuk kajian ini, iaitu:

- i. Kewajipan kepada Tuhan menjadi keutamaan.
- ii. Laungan azan sebagai seruan dan peringatan terhadap kewajipan.
- iii. Keperluan penyediaan tempat yang sesuai sebagai tempat beribadah.
- iv. Pengasingan antara lelaki dan perempuan untuk mengelakkan perkara yang tidak diingini.
- v. Larangan ke atas minuman beralkohol.
- vi. Bahaya dakwah yang disampaikan oleh pendakwah yang tidak bertauliah.
- vii. Menghormati hak orang lain dalam penganjuran perayaan dan acara.
- viii. Melantik pemerhati atau pengurus bagi menyelia penjaja dan penjual semasa perayaan.
- ix. Perayaan awam dan acara persendirian.

Terdapat tiga tema utama yang dapat disimpulkan, iaitu:

i. Kepentingan Azan dan Tempat Solat

Azan mengingatkan umat Islam bahawa masa untuk melaksanakan tanggungjawab mereka kepada Tuhan telah tiba dan ianya perlu disegerakan. Oleh itu, melaungkan azan apabila tiba waktu solat di tempat orang ramai sedang bergembira seperti di pesta acara dan perayaan adalah langkah yang baik, kerana ia akan menjadi peringatan bagi umat Islam yang sedang leka tentang kewajipan kepada Tuhan. Penganjur perlu merancang jadual dan masa jika ada persembahan semasa perayaan supaya diberikan laluan untuk azan dikumandangkan. Penganjur

bertanggungjawab menyediakan tempat sementara untuk solat. Sekiranya penganjur enggan menyediakan kerana masalah kewangan, maka wang yang diperlukan boleh diminta daripada pihak berkuasa Islam di Malaysia untuk penganjur menyediakan tempat solat yang sesuai, atau penganjur boleh membiarkan pihak berkuasa Islam mengendalikan sendiri kerana ini adalah sebahagian daripada tanggungjawab mereka.

ii. Tatakelakuan Semasa Perayaan

Pengasingan antara lelaki dan wanita bukan mahram adalah salah satu daripada ketetapan di dalam Islam, di mana lelaki dan perempuan yang tiada hubungan mahram tidak boleh bersama di satu tempat kerana Islam melarang dengan keras pergaulan bebas antara keduanya. Selain daripada itu, walaupun ulama Islam berbeza pendapat mengenai muzik dan nyanyian, kedua-dua ulama silam dan kontemporari bersetuju mengenai pengharaman mana-mana lagu atau muzik yang mengandungi unsur-unsur yang jelas menyentuh sama ada memuji atau menggalak perkara-perkara haram seperti mendorong ke arah zina, arak, tarian berahi dan lirik yang menggalakkan keganasan. Penganjur konsert dan festival contohnya boleh mencari jalan untuk mengasingkan tempat duduk penonton kepada tiga bahagian, iaitu bahagian lelaki, wanita dan campuran. Lelaki tidak dibenarkan untuk berada di bahagian wanita dan begitu juga sebaliknya. Manakala bagi bahagian campuran adalah untuk keluarga ataupun orang bukan Islam yang tidak mahu berada di bahagian lelaki atau perempuan. Di samping itu, seperti yang dinyatakan di atas, alkohol adalah dilarang sama sekali di tempat keramaian seperti perayaan dan konsert kerana keburukannya yang lebih besar daripada kebaikannya.

iii. Tanggungjawab Pihak Berkuasa dan Penganjur

Terdapat tiga tanggungjawab yang jatuh di bawah bidang kuasa pihak penganjur, iaitu:

- a. Menghormati hak orang lain dalam penganjuran perayaan dan acara. Jika tempat yang diputuskan untuk menganjur festival itu kebetulan berdekatan dengan kediaman perumahan, penganjur perlulah mengambil kira pendapat penduduk setempat kerana perayaan sedemikian akan mengganggu kehidupan seharian mereka. Oleh itu, adalah disyorkan supaya perayaan diadakan di tempat yang luas serta jauh dari kawasan perumahan.
- b. Melantik seorang penyelia atau pengurus bagi menyelia vendor dan peniaga semasa perayaan dan acara berlangsung bagi memastikan tiada sebarang bentuk penipuan berlaku ketika jual beli termasuklah riba. Jawatankuasa ini juga turut bertanggungjawab untuk menyemak latar belakang para penjual serta produk yang ingin mereka jual serta harga-harga barangan tersebut.
- c. Tatacara penganjuran perayaan atau acara secara tertutup. Jika penganjur ingin menganjurkan pesta atau acara yang melibatkan alkohol, penting bagi mereka untuk mengetahui bahawa acara seperti itu tidak boleh dianjurkan secara pesta awam atau terbuka. Penganjur masih boleh menganjurkan acara seumpama ini dengan mematuhi beberapa etika dan peraturan seperti menganjurkan acara tersebut sebagai acara persendirian atau tertutup hanya untuk orang bukan Islam yang tidak diiklankan secara terbuka, menyekat kemasukan orang Islam dan menganjurkan acara tersebut secara sah dari segi undang-undang negara dengan meminta kebenaran dan permohonan permit daripada pihak berkuasa.

KESIMPULAN

Melalui kajian ini, dapat disimpulkan bahawa perayaan dan acara keramaian sama ada berbentuk keagamaan atau kebudayaan telah menjadi adat kebiasaan bagi masyarakat Malaysia. Oleh itu, pihak berkuasa bahagian hal ehwal agama Islam perlulah lebih cakna dan mengikuti trend atau perkembangan masa kini agar masyarakat tidak leka dan tenggelam dalam gaya hidup hedonisme untuk mencari keseronokan dan hiburan. Walaupun garis panduan ini tidak dapat dilaksanakan dan dikuatkuasakan, tetapi ia masih boleh diletakkan di dada-dada akhbar dan disiarkan dalam media sosial bagi mendidik dan memberi maklumat kepada masyarakat.

RUJUKAN

- Al-Mawardi, Ali bin Muhammad, (t.th.). *Al-Ahkam al-sultaniyyah wa al-wilayat al-diniyyah*. Dar al-Kutub al-‘Ilmiyyah.
- Al-Nawawi, Yahya bin Syaraf, (1995). *Al-Majmu‘*. Dar Ihya’ al-Turath al-‘Arabi.
- Jaco Beyers, (2017). Religion and culture: Revisiting a close relative. *HTS Theologiese Studies/Theological Studies* 73(1), 1-9.
- Naim Mansor, (2015). Abu Hasan al-Mawardi: The first Islamic political scientist. *IAIS Malaysia*. 1-4.
- Shuhaimi Ishak, (2010). Cultural and religious festivals: The Malaysian experience. *Vol.15*, 107-108.
- Rumaizuddin Ghazali, Mahazan Abdul Mutalib & Najaa Mokhtar, (2012). Etika kepimpinan menurut pandangan al-Mawardi menerusi buku *al-ahkam al-sultaniyyah wa al-wilayat al-diniyyah*. *Universiti Sains Islam Malaysia*. 72-73.